

ƏDƏBİ-BƏDİİ NƏŞRLƏRİN İNKİŞAFINDA XALQ YAZIÇISI ANARIN ROLU

Mütəxəssislərin fikrincə ədəbi-bədii nəşrlərin tipləri onun məqsəd və oxucu istiqaməti əsasında fərqləndirilir.

- ✓ Elmi ədəbi-bədii nəşrlər;
- ✓ Elmi kütləvi ədəbi-bədii nəşrlər;
- ✓ Kütləvi ədəbi-bədii nəşrlər.

Bu sahə üzrə apardığımız araşdırmalar nəticəsində müəyən oldu ki, Anarın çoxmiqyaslı və çoxistiqamətli fəaliyyətində, birinci növbədə, onun ədəbi yaradıcılığı diqqəti cəlb edir. Sənətkarın Bakıda, Moskvada, Türkiyədə, İranda, Almaniya, İsveçrədə, Polşada, Çexoslovakiyada, Macarıstanda, Bolqarıstanda, Estoniyada, Gürcüstanda, Qazaxıstanda, Tacikistanda 60-a yaxın kitabı çap olunub.

Ədəbi-bədii nəşrlərin inkişafında xalq yazıçısı Anarın rolu böyükdür və onun ədəbi, mədəni irsi Azərbaycanın müasir ədəbiyyatında əvəzsiz yer tutur. Anar, həm ədəbiyyatın müxtəlif janrlarında, həm də ədəbi-bədii nəşrlərin inkişafında fəal iştirak etmiş, ölkənin ədəbi mühitinin formalaşmasında mühüm rol oynamışdır. O, yalnız yaradıcılığı ilə deyil, eyni zamanda ədəbi ictimaiyyətin inkişafına və ədəbiyyatın yayılmasına verdiyi töhfələrlə də tanınır.

Ədəbi-bədii nəşrlərin təşkilində fəaliyyəti. Anar, Azərbaycanın ən nüfuzlu yazıçılarından biri olaraq, ədəbiyyatın inkişafı üçün çoxsaylı təşəbbüslərdə bulunmuşdur. O, ədəbi-bədii nəşrlərin inkişafına ciddi təsir göstərmiş, öz əsərləri və ideyaları ilə nəşriyyat işinin keyfiyyətini artırmağa çalışmışdır. "Yazıçı" nəşriyyatı: Anar, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədriyi dövründə (1978-1988) "Yazıçı" nəşriyyatının fəaliyyətində mühüm rol oynamış, gənc yazıçıların dəstəklənməsi, yeni əsərlərin nəşri ilə bağlı qərarların verilməsində iştirak etmişdir. Onun rəhbərliyi ilə Azərbaycan ədəbiyyatının klassikləri ilə yanaşı, yeni yazıçıların da əsərləri geniş oxucu auditoriyasına təqdim edilib. Yeni nəşrlərin yaradılması: Anar, ədəbiyyatın və mədəniyyətin inkişafına öz töhfəsini vermək məqsədilə müxtəlif ədəbi dərgilərin, almanaxların nəşrini təşviq etmiş və bu nəşrlərin ədəbi mühitin inkişafında rolunu artırmışdır. Bu nəşrlər vasitəsilə oxucular Azərbaycan ədəbiyyatının ən yeni nümunələri ilə tanış olmuş, yazıçılar bir-birinin əsərlərini daha geniş şəkildə öyrənmə imkanı əldə ediblər [1].

Ədəbi nəşrlərdə Anarın yaradıcı təsiri. Anarın əsərləri yalnız Azərbaycan oxucularına deyil, eyni zamanda dünya miqyasında da böyük təsir göstərmişdir. Onun yaradıcılığı, bədii təhlilinin dərinədən düşünlülməsi və insan ruhunun müxtəlif təzahürlərini çatdırma bacarığı, Azərbaycan ədəbiyyatını bir çox beynəlxalq festivallarda və ədəbi tədbirlərdə təmsil etmişdir. Əsərlərinin nəşri və yayılması: Anarın əsərləri geniş şəkildə nəşr edilərək Azərbaycan ədəbiyyatının təbliğinə xidmət edib. Məsələn, "Ədəbi mühit" və "Gözleyin" kimi romanları, hələ də Azərbaycanda və xaricdə çoxsaylı nəşrlərə imza atmış və həm bədii, həm də nəzəri müstəvidə böyük əks-səda doğumuşdur. Beynəlxalq əlaqələr. Anar, ədəbi-bədii nəşrlərin beynəlxalq miqyasda yayılmasında da fəal olub. Onun əsərləri bir neçə xarici dillə tərcümə olunmuş, Azərbaycanın ədəbiyyatını dünya oxucusuna təqdim etmişdir. Bu baxımdan, Anarın ədəbi-bədii nəşrlərə verdiyi töhfə, yalnız yerli səviyyədə deyil, həm də global mədəniyyət mühitində Azərbaycan ədəbiyyatının mövqeyinin güclənməsinə xidmət edib. Gənc yazıçıların tərbiyəsində və dəstəklənməsindəki rolu. Anar, gənc yazıçıların inkişafına çox böyük diqqət göstərmişdir [2].

O, hər zaman yeni istedadları kəşf etməyə və onların əsərlərini geniş oxucu auditoriyasına təqdim etməyə çalışmışdır. Gənc yazıçılara dəstək: Anar, həmçinin Azərbaycan Yazıçılar Birliyində və digər mədəniyyət təşkilatlarında gənc yazarların işlərinə dəstək olmuş, onların nəşriyyatlarla əlaqələrini qummuş və əsərlərinin yüksək səviyyədə dərc olunmasına kömək etmişdir. Anarın rəhbərliyi altında gənc yazıçılar öz ədəbi səhnəyə çıxmalarını daha sürətlə həyata keçirə biliblər. Ədəbiyyat dərgilərinin rolu: Anar, Azərbaycanın tanınmış ədəbi dərgilərini daha da inkişaf etdirmiş və gənc yazıçıların əsərlərini buraxan bir neçə layihəyə rəhbərlik etmişdir. Bu dərgilər, Azərbaycanın ədəbi mühitinin zənginləşməsində və müxtəlif yazıçıların təqdim olunmasında mühüm rol oynamışdır [3].

Məqalənin mövzusunə uyğun olaraq Anarın yaradıcılığı ilə bağlı apardığımız araşdırmalarla əlaqədar qeyd edə bilərik ki, "Ağ liman" povesti Moskvada (1973, 1980, 1988), Polşada (1978), Macarıstanda (1972), Bolqarıstanda (1973), Türkiyədə (1991), Özbəkistanda (1978), Qazaxıstanda (1976), "Beşmərtəbəli evin altıncı mərtəbəsi" Moskvada (1980, 1988), iki dəfə, müxtəlif tərcümələrdə Türkiyədə (1994, 1995), Almaniya Demokratik Respublikasında (1979), Almaniya Federativ Respublikasında (1989), Çexoslovakiyada (1980-cı ildə çex, 1984-cü ildə slovak dillərində), Macarıstanda (1981), İsveçrədə (1992), Estoniyada (1989), Gürcüstanda (1997), "Əlaqə" povesti üç dəfə Moskvada, Polşada (1981), Macarıstanda (1982), Almaniya (1986), Fransada (1995), Estoniyada (1981), "Dantenin yubileyi" üç dəfə Moskvada, Estoniyada (1975), Bolqarıstanda (1973), Tacikistanda (1977), "Dədə Qorqud" Moskvada (1980, 1988), İranda- böyük tirajlarla, nəfis şəkildə çap olunmuşlar. "Mən, sən, o və telefon" hekayəsi Moskvada "Nedelya" həftəliyində dərc olundandan sonra, ABŞ-da, Kanadada, Yaponiyada, Finlandiyada, ərəb ölkələrində və bir sıra başqa ölkələrdə çap olunmuşdur [5].

Məhəbbət motivli ədəbi-bədii nəşrlər. Anarın "Bayram həsrətində", "Hekayə", "Könlümüzün gecəsi", "Sabah biz ayıq olacağıq", "Yağış kəsd" hekayələrində müxtəlif tipli sevgi, məhəbbət hisslərinin insan mənəviyyatına təsiri, onu daxilən saflaşdıran bir qüvvə olaraq əhəmiyyəti önəmli yer tutur. "Oxucular Anarı, əsasən, mənəvi problemlərə toxunan, insan psixologiyasının dərinliklərinə enməyə çalışan, lirik səciyyəli hekayə və povestlərin müəllifi kimi tanıyırlar... Anar öz lirik nəsrində yalnız yaxşı duyduğu, hiss elədiyi, oxucu ilə təbii bir əlaqə yaratdığı

başlıca mövzusunə—sadə insanların mənəvi aləminin, onların qarşılıqlı münasibətlərinin öyrənilməsi mövzusunə sadıqdır” [4].

Xüsusilə onu qeyd etməliyik ki, Anarın yaradıcılığı daim dövlət tərəfindən diqqət və qayğı ilə əhatə edilmişdir. Ulu öndər Heydər Əliyev 1999-cu il 8 aprel tarixli çıxışında qeyd edir ki, “Əgər Anarın təşəbbüsü olmasaydı və o Dədə Qorqud filmi yaratmasaydı, “Kitabi Dədə Qorqud” dastanı haqqında xalqımız üçün bu qədər geniş məlumat yox idi” [7].

Şəkil-1

Bu mövzu ilə bağlı aparılan araşdırmalar zamanı müəyyən etdik ki, 2024-cü ildə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin (AYB) sədri, Xalq yazıçısı Anarla Türkiyənin İstanbul Kültür Universitetində görüş keçirilib.

Xalq yazıçısı Anar Azərbaycan ədəbiyyatında özünəməxsus yer tutan və müasir ədəbiyyatın inkişafına mühüm töhfələr verən bir yazıçıdır. Onun ədəbi-bədii yaradıcılığı yalnız Azərbaycan ədəbiyyatında deyil, həm də beynəlxalq ədəbiyyat mühitində geniş təhlil edilmiş və yüksək qiymətləndirilmişdir. Anar həm bədii əsərlərində, həm də ədəbi mühitin formalaşmasında böyük rol oynamışdır. Onun yazı stili, sosial və psixoloji mövzuları işləmə tərz, eləcə də cəmiyyətin mürəkkəbliyini ədəbi dillə təsvir etməsi müasir ədəbiyyatda özünə dərin izlər buraxmışdır. Anara həsr edilmiş məqalələr və tədqiqatlar onun yaradıcılığını, ədəbi üslubunu və Azərbaycan ədəbiyyatına verdiyi töhfələri müxtəlif aspektlərdən incələyir. Ədəbiyyat tənqidçiləri və alimlər Anarın əsərlərindəki sosial realizm, psixoloji təhlil və müasirist yanaşmaları yüksək qiymətləndirirlər. Eyni zamanda, Anarın ədəbi fəaliyyətinin Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafında önəmli bir mərhələ olduğu vurğulanır.

ƏDƏBİYYAT

1. Hüseynbəyli E. Anarın anlamaq anı : Anar - 80 // 525-ci qəzet. - 2018. - 10 fevral. - № 27. - S. 21. Xəlilzadə F. Anarların ən qocası : Anar - 70 // Azərbaycan. - 2008. - 14 mart. - S. 7.
2. Xəlilzadə F. Ədəbiyyatda hamıya yer var : Yazıçı Anarla söhbət // Azərbaycan. - 2006. - 2 iyul. - S.6.
3. Nağısoylu M. Xalq yazıçısı Anar hansı yönərdən və necə tanıyıram : Anar - 80 // Ədəbiyyat qəzeti. - 2018. - 10 mart. - № 9. - S. 11.
4. Nəbiyev B. Azərbaycan ədəbiyyatının Anar fenomeni : Anar - 70 // Ədəbiyyat qəzeti. - 2008. - 18 aprel. - S. 3,5.
5. Nəzirli K. Ədəbi və ədəbli zadəgan həyatı : Xalq yazıçısı Anar haqqında düşüncələr : Anar - 80 // Ədəbiyyat qəzeti. - 2018. - 10 mart. - № 9. - S. 11.
6. Rəhmanifər M. Anarın "Dantenin yubileyi" povestində inandırıcı xüsusiyyəti // Kaspi. - 2017. - 18 fevral. - № 31. - S. 15.
7. Rüstəmxanlı S. Çağdaş ədəbi-bədii fikrinin canlı klassiki : [Xalq yazıçısı Anarın yaradıcılığı haqqında] // Ədəbiyyat qəzeti. - 2017. - 17 iyun. - № 22. - S. 2
8. <https://edebiyyatqazeti.az/news/gundem/11617-xalq-yazicisi-anar>

Xülasə:

Məqalənin bu mövzuda yazılmasında əsas məqsəd konfrans üçün aktual olan mövzunun obyektiv elmi-nəzəri təhlilini, analizini vermək, Anarın ədəbi-bədii nəşr sahəsində yaradıcılığının ədəbiyyat tariximizdə yerinin, rolunun nədən ibarət olduğunu araşdırmaq və sənətkarın ədəbi-bədii nəşrlərinin gələcək nəsillərə əhəmiyyəti haqqında fikir formalaşdırmaqdır. Məqalənin bu mövzuda yazılması məqsədinə uyğun olaraq aşağıdakı vəzifələrin həlli vacib hesab edilmişdir: Anar yaradıcılığını əks etdirən nəşrləri kompleks şəkildə öyrənmək, ədəbi-bədii nəşrlərində mənəvi-əxlaqi problemlərin yazıçının dünyagörüşündə xüsusi maraq və məqsəd kəsb etdiyini izah etmək, hekayələrin Azərbaycan nəsr tarixində yerini və rolunu müəyyənləşdirməkdir.

Açar sözlər: Ədəbi-bədii nəşr, xalq yazıçısı Anar, ədəbiyyatın inkişafı, oxucu kütləsi.

The role of the people's writer Anar in the development of literary and artistic publications

Summary:

The main purpose of writing the article on this topic is to provide an objective scientific and theoretical analysis of the topic relevant for the conference, to investigate the place and role of Anar's creativity in the field of literary and artistic publishing in our literary history, and to form an opinion about the importance of the artist's literary and artistic publications for future generations. In accordance with the purpose of writing the thesis on this topic, the following tasks were considered important: to comprehensively study the publications reflecting Anar's creativity, to explain how moral and ethical problems in literary and artistic publications were of special interest and purpose in the writer's worldview, to determine the place and role of stories in the history of Azerbaijani prose.

Keywords: Literary and artistic publication, people's writer Anar, development of literature, readership.

Роль народного писателя Анара в развитии литературно-художественных изданий

Резюме:

Основной целью написания статьи по данной теме является объективный научно-теоретический анализ актуальной для конференции темы, исследование места и роли творчества Анара в области литературно-художественного издательства в нашей литературной истории, а также формирование мнения о значении литературно-художественных изданий художника для будущих поколений. В соответствии с целью написания диссертации по данной теме важными были признаны следующие задачи: всесторонне изучить издания, отражающие творчество Анара, объяснить, каким образом морально-этические проблемы в литературно-художественных изданиях представляли особый интерес и назначение в мировоззрении писателя, определить место и роль рассказов в истории азербайджанской прозы.

Ключевые слова: Литературно-художественное издание, народный писатель Анар, развитие литературы, читательская аудитория.

RƏYÇİ: T. Cəfərli